

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

Plk dypl. w st. spocz. Zygmunt CZARNOTTA

Plk w st. spocz. dr Zbigniew MOSZUMAŃSKI

PAKISTAŃSKA SZARADA

Trudna sytuacja na pograniczu pakistańsko-afgańskim powoduje, że siły zbrojne Pakistanu toczą tam permanentną walkę z pakistańskimi talibami i innymi ekstremistami, także z Al-Kaidy. Na wschodzie Pakistanu nie zakończył się zaś ostatecznie spór z Indiami o Kaszmir¹.

Trzy kontrole przy wejściu do gmachu dowództwa Armii Pakistańskiej w Rawalpindi przypominają wciąż jeszcze o zamachu 10 talibów w dniu 10 października 2009 roku, w którym życie straciło 9 żołnierzy i 2 cywilów². Zamach miał być zemstą za podjęcie przez wojsko pakistańskie walki z talibami we własnym kraju³. Rola pakistańskich sił bezpieczeństwa, sił zbrojnych i wojskowych służb specjalnych wydaje

¹ B. Jüttner, *Rätsel Pakistan*, „if-Zeitschrift für Innere Führung” 2012, nr 1, <http://www.if-zeitschrift.de/> [dostęp: 20.02.2013]; *Kolejny incydent graniczny w Kaszmirze – nie żyje pakistański żołnierz*, <http://konflikty.wp.pl/kat,1020369,title,Kolejny-incydent-graniczny-w-Kaszmirze-nie-zyje-pakistanski-zolnierz,wid,15336865,wiadomosc.html> [dostęp: 20.02.2013]; *Indie ostrzegają Kaszmirczyków przed groźbą ataku atomowego*, <http://www.rp.pl/artykul/972783.html> [dostęp: 20.02.2013].

² *Pakistan – terroryzm*, <http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Pakistan,problemy,Terroryzm> [dostęp: 20.02.2013].

³ Zamachy przeciwko wojsku i siłom specjalnym w Pakistanie z zemsty są na porządku dziennym, np.: 10 lutego 2011 roku, Mardan – samobójczy zamach na koszary wojskowe; 26 i 28 kwietnia 2011 roku, Karaczi – zamachy bombowe na autobusy marynarki wojennej; 22 maja 2011 roku, Karaczi – zamach na bazę morską; 12 lipca 2012 roku, Lahaur – zamach na hotel ze słuchaczami kursu policyjnego; 16 sierpnia 2012 roku, Kamra – zamach na bazę lotniczą. Oprócz tego obiektami zamachów są instytucje państwowe, religijne, skupiska ludzi (targowiska, dworce kolejowe, procesje religijne), miejsca symboliczne dla interesów państwa (instytucje ONZ, ambasady, konsulaty, zwłaszcza Stanów Zjednoczonych) i inne. Zob. *Suicide Bombing in Pakistan*, http://pakistanbodycount.org/suicide_bombing [dostęp: 20.02.2013].

się w światowej walce antyterrorystycznej na pierwszy rzut oka jednoznaczna. Siły bezpieczeństwa Pakistanu uważają się za gwaranta bezpieczeństwa narodowego.

Po zamachach z 11 września 2001 roku Pakistan nieustannie podkreśla swoje zaangażowanie po stronie Stanów Zjednoczonych⁴ i świata zachodniego w walce z talibami. Armia pakistańska odnosi od kilku lat nawet określone sukcesy w walce z niektórymi ugrupowaniami terrorystycznymi⁵. Od 2009 roku w działaniach wzdłuż granicy z Afganistanem na obszarze około 100 tys. km² uczestniczy około 145 tys. żołnierzy⁶. Pakistan bierze zatem udział w walce z ekstremizmem terrorystycznym w znacznie większym zakresie aniżeli widzi to Zachód. Armia ponosi w związku z tym niemałe straty. Były to nie tylko straty podczas odbijania doliny Swat⁷ wiosną 2009 roku, ale też w jesiennej ofensywie w południowym Waziristanie⁸. W 2011 roku, mimo złagodzenia walk, straty wyniosły 382 zabitych i 581 rannych, natomiast od 2004 do 2012 r. armia straciła łącznie 3100 zabitych i 9600 rannych żołnierzy⁹.

Działania zbrojne Armii Pakistańskiej

Wojna Armii Pakistańskiej w swoim kraju¹⁰ tylko niewiele różni się od działań bojowych sił ISAF w Afganistanie. Codziennie ma ona do czynienia z zamachami za pomocą improwizowanych urządzeń wybuchowych, zasadzkami i atakami rakiet

⁴ *US–Pakistan Relations. Common and Clashing Interests*, <http://www.worldaffairsjournal.org/article/us-pakistan-relations-common-and-clashing-interests> [dostęp: 26.11.2012].

⁵ *Pakistan startet Großoffensive gegen Taliban*, <http://www.stern.de/politik/ausland/krisenherd-afghanistan-pakistan-startet-grossoffensive-gegen-taliban-1515261.html> [dostęp: 20.02.2013].

⁶ B. Jüttner, *Rätsel Pakistan...*, dz. cyt.

⁷ D. Aleksander, *Im Swat-Tal beginnt die Talibanisierung des Alltags*, <http://www.welt.de/politik/article3413625/Im-Swat-Tal-beginnt-die-Talibanisierung-des-Alltags.html> [dostęp: 26.11.2012].

⁸ A. Baker, *Pakistan. Behind the Waziristan Offensive*, <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1930909,00.html> [dostęp: 26.11.2012].

⁹ B. Jüttner, *Rätsel Pakistan...*, dz. cyt.

¹⁰ Trudno mówić o działaniach zbrojnych prowadzonych w Pakistanie jako o wojnie przeciw powstańcom. Może się to odnosić w zasadzie jedynie w stosunku do prowincji Beludżystan w związku z jej separatystycznymi dążeniami. W innych przypadkach jest to wojna z terrorystami i ekstremistami oraz tzw. mała wojna w Kaszmirze. Zob. C.C. Fair, S.G. Jones, *Pakistan's war within*, „Survival” Dezember 2009 – January 2010, vol. 51, nr 6, s. 162–172. Szerzej: M. McClintock, *Instruments of statecraft. U.S. Guerilla Warfare, Counterinsurgency and Counter-Terrorism 1940–1990*, New York 1992.

przenośnych. Żołnierze pakistańscy pozostają w akcji do 30 miesięcy. Mieszkają w namiotach na gołych grzbietach gór i wytrzymują bez regularnego zaopatrzenia długie dni¹¹.

Siły zbrojne nie dysponują wystarczającą liczbą śmigłowców, ażeby móc zaopatrzyć odległe posterunki na bieżąco, ale też ewakuować rannych i chorych żołnierzy na tyły. Rzecznik prasowy dowództwa armii mjr Muhammad Ali Diyal, który brał udział w operacji „Al-Mizan” w południowym Waziristanie w 2004 roku¹², tak relacjonuje swój udział w działaniach: *Uczestniczyłem w operacji „Al-Mizan” w południowym Waziristanie w 2004 roku jako podporucznik. Moja jednostka miała zadanie oczyścić wyznaczony rejon [z sił ekstremistycznych – przyp. aut.], gdyż armia zajęła ten obszar po raz pierwszy. Wystawialiśmy różne posterunki kontrolne w oznaczonym terenie, ażeby uniemożliwić przenikającemu nieprzyjacielowi wejście w ten obszar. Następnie wystawiliśmy posterunki na wszystkich drogach*¹³.

Działania przeciwpowstańcze prowadzą jednak tylko XI Korpus Armijny (7, 9 DP) z Peszawaru i XII Korpus Armijny (33, 41 DP) z Kwety w:

- Terytoriach Plemiennych Administrowanych Federalnie;
- Chajber Pachtunchwa (ang. Khyber Pakhtunkhwa) – dawnej Północno-Zachodniej Prowincji Pogranicznej;
- Beludżystanie¹⁴.

To strategicznie ugrupowanie wynika z oceny rządu pakistańskiego, który w 2012 roku największe niebezpieczeństwo nuklearne i konwencjonalne dla swego kraju widział ze strony swego strategicznego rywala i sąsiada na wschodzie – Indii. Licząca ponad 600 tys. żołnierzy Armia Pakistańska nadal jest nastawiona na konflikt z Indyjskimi Siłami Zbrojnymi. Dlatego też na wschodniej granicy stacjonuje aż sześć pakistańskich korpusów armijnych. Tam też rozmieszczonych jest około 2300 czołgów bojowych różnych typów, w tym 45 najnowszych (według innych źródeł 300) „Al Chalid” produkowanych w Pakistanie we współpracy

¹¹ B. Jüttner, *Rätsel Pakistan...*, dz. cyt.

¹² C.C. Fair, dz.cyt., s. 166. Kryptonim operacji „Al-Mizan” wzięto od nazwy świętej księgi „Al-Mizan” stanowiącej wykładnię „Koranu”. Zob. *Enzyklopädie des Islam*, <http://www.eslam.de/begriffe/m/mizan.htm> [dostęp: 27.02.2013]. Operacja trwała od 2002 do 2006 roku i dzieliła się na kilka mniejszych.

¹³ B. Jüttner, *Rätsel Pakistan...*, dz. cyt.

¹⁴ S.G. Jones, C.C. Fair, *Counterinsurgency in Pakistan*, Santa Monica 2010, s. 38–39; *Pakistan Army – Men at Their Best*, <http://www.erepublik.com/id/article/pakistan-army-men-at-their-best-2196678/1/20> [dostęp: 20.08.2013].

z Chinami¹⁵. W Pakistanie na licencji produkowany jest karabin G3, jak dotąd standardowa broń wojsk pakistańskich.

Ze względu na konwencjonalną przewagę Indii z 1,3 mln żołnierzy, gwarancją bezpieczeństwa Pakistanu ma być opcja nuklearna – potencjał 95–110 głowic nuklearnych i środków ich przemieszczenia¹⁶. Tłem zadrażnień z Indiami jest nierozwiązany konflikt o Kaszmir. Spór o przynależność tego regionu trwa od chwili uzyskania niepodległości przez obydwa państwa w 1947 roku i zaowocował już trzema wojnami (w 1947, 1965, 1999 roku).

Niespójna polityka

Polityka władz pakistańskich jest oceniana przez znawców problematyki jako niespójna wewnętrznie. Interesy rządu, kierownictwa sił zbrojnych i wojskowych służb specjalnych nie zawsze bowiem się pokrywają. Przewodniczący Kolegium Szefów Sztabów Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych adm. Mike Mullen¹⁷ krótko przed zakończeniem służby postawił pakistańskim tajnym służbom zarzut wspierania siatki terrorystycznej Hakkani¹⁸, będącej częścią Kwety Szury¹⁹ talibów afgańskich. Określił te służby jako pełnomocnika talibów w wewnętrznym afgańskim konflikcie. W lutym 2012 roku rozgłośnia BBC ponadto zacytowała tajny raport NATO, który zawierał wypowiedzi wziętych do niewoli talibów²⁰.

¹⁵ Tamże. Por. *Österreichs Bundesheer. Sicherheitspolitik. Militär International. Pakistan. Landstreitkräfte*, http://www.bmlv.gv.at/truppendienst/milint/td_milint-laenderinfo.php?id_c=92&table_id=4 [dostęp: 27.01.2013].

¹⁶ F. Aguilar, R. Bell, N. Black, S. Falk, S. Rogers, A. Peritz, *An Introduction to Pakistan's Military*, Cambridge 2011, s. 34–36.

¹⁷ *USA: Wywiad Pakistanu współpracuje z talibami*, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/usa-wywiad-pakistanu-wspolpracuje-z-talibami,168579.html> [dostęp: 28.11.2012].

¹⁸ Siatka Hakkaniego jest terrorystyczno-islamską organizacją w Afganistanie i Pakistanie. Odpowiada za dużą liczbę zamachów w obu krajach. Kierują nią Dżalaluddin Hakkani i jego syn Siradžuddin, który należy prawdopodobnie do Kwety Szury. Siatka jest powiązana z Al-Kaidą. Zob. A. Mir, *Pakistan wipes out half of Quetta Shura*, <http://www.defence.pk/forums/pakistans-war/48832-pakistan-wipes-out-half-quetta-shura.html>, [dostęp: 20.02.2013]; Z. Czarnotta, Z. Moszumański, *Demokracja czy talibowie. Dziesięć lat wojny w Afganistanie*, „Biuletyn Informacyjny TWO – Bydgoszcz” 2012, nr 1 (63), s. 15.

¹⁹ J. Mazol, *The Quetta Shura Taliban. An Overlooked Problem*, „International Affairs Review”, <http://www.iar-gwu.org/node/106> [dostęp: 20.02.2013].

²⁰ Na bazie 27 000 przesłuchań 4000 wziętych do niewoli talibów, członków Al-Kaidy i innych ekstremistów stwierdzono, że odpowiednie czynniki manipulują przywódcami tali-

Według ich oświadczeń pakistańska tajna służba wojskowa wspierała afgańskich ekstremistów, m.in. mułłę Omara²¹, siatkę Hakkaniego, czy Gulbuddina Hekmatjara²².

Pakistan oddalił raport jako „śmieszny”. Mimo to nasuwa się pytanie, jakie interesy ma Pakistan w sąsiednim kraju – Afganistanie? Z pakistańskiego punktu widzenia Afganistan nie powinien dostać się pod wpływ Indii. Wręcz przeciwnie: jeszcze do niedawna Pakistan traktował Afganistan jako swój strategiczny obszar tyłowy; Hindukusz miał stanowić dla władz w Islamabadzie strategiczną głębokość. Taką strategię rozwinął i lansował od 1991 roku ówczesny naczelny dowódca Armii Pakistańskiej gen. Mirza Aslam Beg²³. Później jednak dowództwo Sił Zbrojnych Pakistanu odzegnało się od tego punktu widzenia.

Pakistan zaprzęta jednak inny problem – obawa, aby nie powtórzył się 1971 rok. Do tego czasu od momentu uzyskania niepodległości Islamska Republika Bangladesz, jako Pakistan Wschodni tworzyła jedną całość z Pakistanem Zachodnim. W 1971 roku w Pakistanie Wschodnim wybuchła wojna domowa, której celem było uzyskanie niepodległości i niezależności od części zachodniej. Walkę poparły Indie, a Bangladesz stał się państwem suwerennym.

bów i kontrolują ich działalność, inspirując stosownie postępowanie. Znane jest powiedzenie: „Taliban – to nie islam, Taliban – to Islamabad”. Taka działalność ma negatywny wpływ na sytuację w Afganistanie, powoduje bowiem wzrost wpływów talibów, coraz większe poparcie tej organizacji przez ludność, a także współpracę talibów z afgańskimi siłami bezpieczeństwa. Przywódcy talibów zalecili nawet ograniczenie ataków na siły ISAF, aby w ten sposób przyspieszyć ich wycofanie z Afganistanu. Zob. *Tajny raport NATO: wywiad Pakistanu pomaga talibom*, TVN 24 z 2 lutego 2012 r., <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/tajny-raport-nato--wywiad-pakistanu-pomaga-talibom,199143.html> [dostęp: 28.11.2012]; Z. Czarnotta, Z. Moszumański, *Demokracja...*, dz. cyt. s. 11–14.

²¹ Mułła Omar – polityk i duchowy pusztuński jest weteranem wojny z Armią Radziecką. W 1994 roku z grupą uczniów Koranu powołał organizację zmilitaryzowaną talibów. Po zdobyciu Kabulu w 1996 roku przejął władzę jako „Arab – wódz wiernych”. Obalony w 2001 roku po interwencji sił Stanów Zjednoczonych. Od tego czasu z ukrycia kieruje walką z ISAF. Za jego ujęcie wyznaczono 10 mln USD nagrody. Zob. T. Blackwell, *Taliban commanders questioning whether reclusive supreme leader is still truly in charge – or even alive*, <http://news.nationalpost.com/2013/06/21/taliban-commanders-questioning-whether-their-supreme-leader-is-still-truly-in-charge-or-even-alive/> [dostęp: 25.06.2013]; Z. Czarnotta, Z. Moszumański, *Afganistan a misja polska*, „Wiedza Obronna” 2007, nr 1, s. 44–46.

²² Szerzej: C. Rose, *Gulbadeen Hekmatyar*, Peshawar 1992.

²³ B. Jüttner, *Rätsel Pakistan...*, dz. cyt.

Dziś rząd Pakistanu jako swoją rację stanu uznał niedopuszczenie do tego samego zjawiska ze swoją największą prowincją Beludżystanem, w której coraz głośniejszy słychać dążenia separatystyczne²⁴.

Mierne są też sukcesy Armii Pakistańskiej w walce z ekstremistami afgańskimi. Ich tolerowanie może być jednak wynikiem braku wystarczających możliwości sił zbrojnych. Walka z rodzimymi radykałami jest już bowiem dla nich mocno wyczerpująca. Dlatego też ekstremalne siły religijne, separatyści i terroryści stale próbują doprowadzić do wewnętrznej destabilizacji Pakistanu.

Zasadnicze linie podziału wyznaczają w kraju zjawiska etniczne i religijne. Ekstremalnie radykalne siły, np. Tehrik-i-Taliban²⁵, czy ruch talibów w Pakistanie, prowadzą otwartą walkę z armią rządową. To wiąże się z decyzją dowódcy Sił Zbrojnych Pakistanu gen. Aszfaka Parveza Kajaniego o wycofaniu trzech dywizji z granicy z Indiami (z Pendżabu) i przetruceniu ich do walki z „nowym wrogiem” – ugrupowaniami terrorystycznymi w Terytoriach Plemiennych (Tribal Areas)²⁶. Jest to też dowód, że ocena ryzyka przesuwają się powoli (większe od zagrożenia indyjskiego stanowią rodzimi ekstremiści).

Mając na względzie walki i ofiary w nich ponoszone w starciach z rodzimymi wrogami, Pakistańczycy nie są w stanie zrozumieć, dlaczego Zachód (NATO, Stany Zjednoczone, Europa) żąda od nich coraz większego zaangażowania się w operacje antyterrorystyczne. Rzecznik prasowy mjr Muhammad Ali Diyal uważał działania Pakistanu za zadowolające. W ciągu 10 lat współpracy (współdziałania) ze społecznością międzynarodową Pakistan stracił ponad 40 000 obywateli, w tym tysiące osób z sił bezpieczeństwa, żołnierzy sił zbrojnych i funkcjonariuszy wojskowych służb specjalnych w walce z terroryzmem. Ponadto kraj poniósł duże straty ekonomiczne oceniane

²⁴ A. Makolągwa, *Pakistański Beludżystan: etniczno-religijna beczka prochu*, „Polityka globalna.pl”, <http://www.politykaglobalna.pl/2012/04/pakistanski-beludzystan-etniczno-religijna-beczka-prochu/> [dostęp: 20.02.2013]; A. Łojek-Magdziarz, *Beludżystan – dymiący wulkan Pakistanu*, <http://www.afganistan.waw.pl/art/5.pdf> [dostęp: 20.02.2013]; S.S. Harrison, *Ruchy niepodległościowe w Beludżystanie*, „Le Monde Diplomatique” (edycja polska) 2011, nr 1, http://monde-diplomatique.pl/LMD59/index.php?id=5_5 [dostęp: 20.02.2013].

²⁵ Organizacja ta w 2009 roku zamordowała Polaka Piotra Stańczaka. Jej przywódca był Baitullah Mehsud. Po jego śmierci 5 sierpnia 2009 roku został nim Hakmullah Mehsud. Zob. B.A. Gwakh, *Hakimullah Mehsud: Baitullah Mehsud is Alive*, http://www.huffingtonpost.com/bashir-ahmad-gwakh/hakimullah-mehsud-baitull_b_254526.html [dostęp: 29.11.2012].

²⁶ *Pakistan przetrzuca wojska nad granicę z Indiami*, http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114881,6100399,Pakistan_przetrzuca_wojska_nad_granice_z_Indiami.html [dostęp: 30.08.2013].

na 68 mld USD²⁷. Unikali kraju zagraniczni inwestorzy z obawy przed terrorystami. Wszystko to odbiło się negatywnie na gospodarce. Nie ma na świecie wielu państw, które poniosły taki uszczerbek, jak Pakistan. Kiedy więc nawołuje się Pakistańczyków do większego jeszcze wysiłku, prowadzi to do rozczarowań i przekonania, że wysiłek kraju w walce z wewnętrznym przeciwnikiem jest niewystarczający. Punkt widzenia Pakistanu odróżnia się od zachodniego postrzegania sytuacji. Tu z troską obserwuje się, jak niby bez przeszkód wiele regionalnych grup terrorystycznych zakłada swoje bazy, obozy ćwiczebne czy inne instalacje. A Pakistan w związku z tym staje się dla wielu rządów zachodnich jednym z większych problemów bezpieczeństwa w regionie²⁸.

Partnerstwo i jego kryzys

Nie tylko w tym obszarze stosunki amerykańsko-pakistańskie znajdują się w relatywnie głębokim kryzysie. Z jednej strony Stany Zjednoczone są głównym partnerem Pakistanu. Oficjalnie, stojąc ramię w ramię w działaniach antyterrorystycznych, Pakistan tylko od 2002 roku otrzymał około 11 mld USD pomocy wojskowej²⁹, w tym uzbrojenie i sprzęt techniczny w naturze, np. samoloty F-16, rakiety przeciwokrętowe „Harpoon” i lotnicze „Sidewinder”. W tym okresie czynna była współpraca Centralnej Agencji Wywiadowczej z pakistańskimi wojskowymi służbami specjalnymi. Amerykanie pomagali w szkoleniu sił antyterrorystycznych i zaopatrywali służby specjalne w tajne informacje. Pozytywnie była oceniana amerykańska pomoc wojskowa podczas walki z kłóskami żywiołowymi, np. podczas trzęsienia ziemi w 2005 r. i powodzi w 2010 r.

Przeciwnieństwem tego są niektóre działania amerykańskie, które są nie tylko niezrozumiałe dla Pakistańczyków, lecz także wywołują sprzeciw wśród ludności cywilnej, w sferach rządowych i instytucjach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. Głównie sprzeciw powodują ataki amerykańskich uzbrojonych w rakiety bezzałogowych statków powietrznych, których celami ataku są terroryści (talibowie, Al-Kaida

²⁷ Pakistan anti-terror campaign cost \$68 bn in 10 years: Survey, „The Economics Times”, http://articles.economictimes.indiatimes.com/2011-06-03/news/29617237_1_anti-terror-campaign-frontline-state-economic-survey [dostęp: 2.04.2013].

²⁸ B. Jüttner, *Rätsel Pakistan...*, dz. cyt. Szerzej: H. Abbas, *Pakistan's Drift Into Extremism: Allah, the Army, and America's War on Terror*, New York 2005.

²⁹ Nie licząc cywilnej pomocy ekonomicznej w tym czasie w wysokości około 6 mld USD. Ponadto, pomoc amerykańska obejmowała Pakistan już przed 2002 rokiem. Szacuje się ją także na około 10–11 mld USD, nie licząc uzbrojenia i sprzętu wojskowego w naturze (np. 40 samolotów F-16 pod koniec lat 80. ubiegłego wieku).

i inni) na obszarze pakistańskim³⁰. Zarówno ludność cywilna, jak i sfery rządowe oceniają to jako naruszenie suwerenności Pakistanu.

Oliwy do ognia dołała jednak akcja zespołu DEVGRU (amerykańskiego zespołu Navy SEALs Team six) i zabicie Osamy bin Ladena 2 maja 2011 roku w jego siedzibie w Abbottabad – mieście garnizonowym, w którym znajduje się pakistańska akademія wojskowa.

Na Zachodzie pytano, jak to było możliwe, że przez kilka lat mieszkał niedaleko stolicy kraju pod bokiem uczelni wojskowej największy terrorysta świata? Dlaczego nikt go nie niepokoił i kto o tym wiedział?

Mieszkańcy Pakistanu z kolei chcieli dowiedzieć się, jak mogło się zdarzyć, że amerykańska jednostka specjalna mogła przelecieć nad ich terytorium prawie 200 km, zabić bin Ladena i nie niepokojoła odlecieć z ciałem zabitego terrorysty bez interwencji ze strony władz rządowych i organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa. Czy rząd był wtajemniczony w akcję Amerykanów?

Dalsze pogorszenie stosunków spowodował atak amerykańskich śmigłowców bojowych na pakistański posterunek graniczny na granicy z Afganistanem 26 listopada 2011 roku, w którego wyniku poniosło śmierć 24 żołnierzy³¹. Amerykanie twierdzili, że Pakistańczycy otworzyli ogień do żołnierzy ISAF i afgańskich, którzy wezwali na pomoc lotnictwo. Pakistańczycy byli przekonani o bezpodstawnym ataku. W związku z tym, iż Amerykanie nie zamierzali przeproszać za incydent, Pakistan podjął działania odwetowe:

- zamknął dla kolumn zaopatrzeniowych ISAF szlaki komunikacyjne przez Pakistan, zwłaszcza przez przełęcz Chajber;
- zażądał natychmiastowego opuszczenia bazy samolotów bezzałogowych Shamsi w Beludżystanie.

Amerykanie w zamian zmniejszyli pomoc wojskową w 2011 r. z 1,5 mld USD do wysokości 800 mln USD³². Rok 2011 oceniono jako rok o najniższym poziomie współpracy amerykańsko-pakistańskiej.

Sytuacja poprawiła się po podpisaniu memorandum między Stanami Zjednoczonymi i Pakistanem 31 lipca 2012 roku. Amerykanie przeprosili za incydent z 26 listopada 2011 roku. W myśl memorandum wznowiono ruch konwojów

³⁰ Przy tym znamienne jest to, że miały one swoją bazę w Shamsi w Beludżystanie.

³¹ *Pakistan Buries 24 Troops Killed in NATO Airstrike*, „BBC News Asia”, <http://www.bbc.co.uk/news/world.asia-15908760> [dostęp: 30.11.2012]; *Żądają wstrzymania lotów dronów*, TVN 24. Fakty, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/zadaja-wstrzymania-lotow-dronow,204253.html>, [dostęp: 20.02.2012].

³² S.B. Epstein, K.A. Kronstadt, *Pakistan: U.S. Foreign Assistance. Report for Congress, July 1, 2013*, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41856.pdf> [dostęp: 30.08.2013].

z zaopatrzeniem dla sił ISAF i NATO w Afganistanie przez terytorium Pakistanu do 2015 roku³³.

Mimo zawirowań politycznych i militarnych na styku Stany Zjednoczone – Pakistan, siły zbrojne przygotowują się systematycznie do walki z lokalnymi ekstremistami o różnym zabarwieniu. Świadczy o tym problematyka szkoleniowa w pakistańskiej akademii wojskowej (Pakistan Military Academy – PMA) w Abbottabadzie³⁴. Wszyscy oficerowie przechodzą w niej dwuletnie przeszkolenie. Corocznie opuszcza mury akademii około 1200 kandydatów na oficerów, którzy kierowani są do wojsk. Choć pozornie akademie nie zerwała z tradycjami, co wyraża się zwłaszcza w umundurowaniu i oporządzeniu paradnym słuchaczy, to jednak szkolenie ich dostosowano do aktualnych wymogów. Świadczy o tym przedmiot nauczania, jak na ironię nazwany „Low Intensity Conflict”, mający przygotować absolwentów do ciężkiej walki w bezdrożach gór na terytoriach plemiennych (FATA). Istotne jest, że wykładowcy tego przedmiotu doświadczyli niedogodności działań w tym terenie. Dla pakistańskich oddziałów szczególnie trudne okazało się przejście od operacji na wielką skalę z udziałem artylerii, czołgów i piechoty do działań o małej intensywności na terytoriach plemiennych (FATA) i w dolinie rzeki Swat. Podobnie jak żołnierze ISAF w Afganistanie, sztaby pakistańskie musiały wkalkulować w działania wojsk własnych oddziaływanie na ludność i infrastrukturę cywilną. Wojna przeciwko własnej ludności (ustosunkowanej w dodatku nieprzyjaźnie do armii) nie jest zadaniem łatwym, jeśli w pobliżu kryją się terroryści, co nie mieści się kanonach konwencjonalnej wojny. Na terenach FATA wróg pozostaje anonimowy – terroryści i cywile niemal nie różnią się między sobą³⁵.

Początki demokracji

Polityczna zmiana władz po wyborach w Pakistanie 18 lutego 2008 roku stała się przesłanką pierwszych wewnętrznych przemian w Pakistanie. Odrzucono wojskową dyktaturę eks-generała Perweza Musharrafa³⁶, a dano zielone światło demo-

³³ USA przeprasza – Pakistan otwiera drogi do Afganistanu, <http://konflikty.wp.pl/kat,107156,title,USA-przeprasza-Pakistan-otwiera-NATO-drogi-do-Afganistanu,wid,14728492,wiadomosc.html?ticaid=11113a> [dostęp: 28.02.2013].

³⁴ Pakistan Military Academy, http://en.wikipedia.org/wiki/Pakistan_Military_Academy [dostęp: 20.02.2013].

³⁵ B. Jüttner, *Rätsel Pakistan...*, dz. cyt.

³⁶ Pervez Musharraf, *Biography*, <http://www.biography.com/people/pervez-musharraf-9419281?page=1> [dostęp: 20.02.2013]. Pervez Musharraf zdobył władzę w wyniku bezkwa-

kratycznym rządom prezydenta Asifa Alego Zardariego³⁷ z Pakistańskiej Partii Ludowej. Zmiana ta pozwala politycznym elitom kraju na tzw. nowe otwarcie. Rząd musi jednakże uporać się zarówno z bieżącymi wyzwaniami związanymi z likwidacją lokalnego ekstremizmu, jak też podjąć działania w kierunku rozwiązania problemów socjalno-ekonomicznych, aby pozyskać zaufanie narodu³⁸.

Duży przyrost naturalny w Pakistanie sprawia, że istnieje wysokie bezrobocie. Występuje także wyraźna dysproporcja między zarobkami a stale rosnącymi cenami produktów w granicach nawet do 30%³⁹. Następstwem tego mogą być niepokoje na tle socjalnym. Deputowany do parlamentu pakistańskiego Masood Abbas podniósł ten problem podczas udzielania wywiadu w niemieckiej Fundacji im. Konrada Adenauera, stwierdzając m.in.: *Dla ludzi głodnych, nieotrzymujących znikąd pomocy prawa niewiele znaczą!* Tak kształtowała się sytuacja w drugiej połowie 2012 roku. Przyszłość pokaże, czy nastąpi spodziewane umocnienie demokracji, zwłaszcza w obliczu wydarzeń, jakie mogą nastąpić w Afganistanie po wycofaniu wojsk ISAF i postawy Indii, odwiecznego rywala Pakistanu na subkontynencie indyjskim.

wego zamachu stanu w Pakistanie, obejmując stanowisko prezydenta. Jego rządy miały charakter dyktatury. Przed wyborami na drugą kadencję wprowadził w kraju stan wyjątkowy i zawiesił konstytucję, czym zraził do siebie opozycję i naród. Mimo że wybory wygrał, obawiając się pozbawienia stanowiska przez parlament (impeachment), złożył rezygnację z urzędu. Trybunał Antyterrorystyczny w Rawalpindi wydał na niego nakaz aresztowania za jakoby umożliwienie przywódcy terrorystycznej organizacji „Tehrik-i-Taliban” Baitullahowi Mehsudowi zamordowania byłej premier Benazir Bhutto. Zob. *Nakaz aresztowania byłego prezydenta Pakistanu*, <http://www.psz.pl/tekst-36342/Nakaz-aresztowania-bylego-prezydenta-Pakistanu> [dostęp: 1.12.2012]; R. Sayah, S. Ahmed, *Musharraf's resignation accepted*, „CNN International Asia”, <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/asiapcf/08/18/musharraf.address/> [dostęp: 20.02.2013].

³⁷ *Profile: Asif Ali Zardari*, „BBC News Asia”, <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-16066406> [dostęp: 6.06.2013] Zardari był mężem premier Benazir Bhutto. Przez wiele lat więziony. Stawiano mu zarzuty korupcji, nadużyć gospodarczych, prania brudnych pieniędzy. Podejrzewano nawet o udział w zamordowaniu brata Benazir Bhutto. Zob. J. Perlez, *From Prison to Zenith of Politics in Pakistan*, „The New York Times”, http://www.nytimes.com/2008/03/11/world/asia/11pstan.html?pagewanted=all&_r=0 [dostęp: 20.02.2013].

³⁸ Szerzej: S.P. Cohen and others, *The Future of Pakistan*, Brookings 2011.

³⁹ B. Jüttner, *Rätsel Pakistan...*, dz. cyt.